

SUOMEN
ILMASTOPANEELI
The Finnish Climate
Change Panel

Ympäristövaliokunnan kuuleminen 19.10.2023

Talousarvio 2024: Liikenne & energiamurros

Markku Ollikainen

Ilmastopaneelin puheenjohtaja

Tutkimusjohtaja, ympäristöekonomian emeritusprofessori

- Liikenteen ja energian osalta päästövähennystoimia tehdään usealla hallinnonalalla ja päästöt jakaantuvat taakanjako- ja päästökauppasektoreille
- **Taakanjakosektori:** EU:ssa yhteisesti sovittu tavoite Suomelle vähentää 50 % päästöjä vuoteen 2030 mennessä (verrattuna vuoteen 2005).
 - KAISUun kirjatut toimenpiteet eivät ole riittäviä eivätkä sisällä puskuria epävarmuuksien varalle.
 - Ml. tieliikenteen päästöt, rakennusten erillislämmitys
- **Päästökauppasektori:** hintaohjaus laskee päästöjä tehokkaasti energia- ja teollisuussektoreilla
 - Uutena mukaan myös laivaliikenne
 - Lentoliikenne EU:n sisäisen lentojen osalta mukana jo ennestään

Liikenne – taakanjakosektorin päästöt

- Liikenteen päästöjen vähentyminen on hidastunut huomattavasti – jo edellisen hallituksen aikana
- Talousarviossa on linjauksia, jotka hidastavat päästövähennyksiä edelleen:
 - Polttoaineiden valmisteveron alennus
 - Ilmastoperustaisten joukkoliikennetukien poisto (LVM:n hallinnonala)
 - Kävelyn ja pyöräilyn edistämisen ohjelman leikkaus (LVM:n hallinnonala)
 - Ajoneuvoveron perusveron keventäminen vanhempien ja suuripäästöisempien ajoneuvojen osalta (vähäinen vaikutus)
 - Jakeluinfraan edellisvuotta vähemmän rahoitusta (YM:n hallinnonala)
 - Budjettilaki: jakeluvelvoitteen noston jarruttaminen (varmuudella päästöjä lisäävä vaikutus)
- Toimet eivät ole KAISUn tai fossiilittoman liikenteen tiekartan mukaisia
 - Liikenteen päästöjen puolitustavoite vaarantuu, jos valittu budjettilinja jatkuu.

- Energiamurroksella tarkoitetaan fossiilittoman energiateknologian käyttöönottoa, energiajärjestelmän kestävyysvoimistamista ja energiatehokkuuden kasvattamista
 - Sähkön tuotanto: luopuminen kokonaan fossiilisista polttoaineista
 - Lämmön tuotanto: polttoon perustumattomien lämmöntuotannon teknologioiden käyttöönotto sekä sektori-integraation hyödyntäminen lämpöverkkoihin siirryttäessä vetytalouteen
 - Kansallisen omavaraisuuden kasvattaminen
 - Hallitusohjelma: "fossiilisista polttoaineista luovutaan sähkön ja lämmön tuotannossa viimeistään 2030-luvulla"
- EU:n elpymis- ja palautumisväline sekä REPowerEU tarjoavat ainutkertaista rahoitusta energiamurroksen edistämiseen
 - Vuonna 2024 EU:n elpymis- ja palautumisvälineeseen liittyvät menot 462 milj. (n. 50 % vihreään siirtymään)
 - Vuoden 2024 budjetissa REPowerEU:hun liittyvät menot 35 milj.
- Luvituksen vauhdittaminen (mm. YM:n hallinnonala) tervetullutta (mm. REPowerEU-rahoituksella)
 - Ympäristökriteereistä tinkimättä

- Huolta aiheuttavia leikkauksia:
 - Energiatukea leikataan (TEM:n hallinnonala), hallitusohjelman mukaan myöntövaltuus puolitetaan 2024 alkaen
 - Toisaalta 2024 vaikutus jää pienemmäksi REPowerEU:sta saatavien 54,5 milj. euron myötä
 - Energiatuen vähentäminen tarkoittaa merkittävää rahoituksen leikkaamista yritysten ja yhteisöjen vähähiilistä energiajärjestelmää tukeviin investointeihin. Energiatuen vipuvaikutus on ollut merkittävä; talousarvion mukaan vuonna 2022 energiatuen myötävaikutuksella on toteutunut 1,6 miljardin arvosta investointeja, kun vuonna 2024 tavoitellaan vain 56-70 miljoonan investointeja.
 - Energiatehokkuuden rahoituksesta (hallitusohjelman mukaan neuvonnasta) leikataan (TEM:n hallinnonala)
 - Avustukset kuntien kiinteistöjen öljylämmityksestä luopumiseen, aiempina vuosina n. 10 milj.
 - Avustukset asuinrakennusten öljy- ja kaasulämmityksestä luopumiseksi, noin 45–46,5 milj /vuosi vuosina 2022–2023
 - ARAn korjausavustukset
 - ARAn energia-avustus asuinrakennuksille

Energiamurros – taakanjakosektorin päästöt

- Rakennusten erillislämmityksen päästöt laskeneet tähän asti tehokkaasti
 - Esimerkiksi tuet öljylämmityksestä luopumiseen ovat kannustaneet energiaremontteihin – vaikutus vuotuisiin päästöihin on arvioitu ilmastovuosikertomuksessa olleen tähän asti 0,14 Mt.
- Nyt hallitus päättämässä rakennusten lämmitystapamurrosta tehokkaasti ajaneet tuet
 - Korotettu kotitalousvähennys tosin säilyy
- Viime hallitukselta toteuttamatta jäänyt biopolttoöljyn jakeluvelvoite on KAISUssa oletettu toteutuvaksi. Mikäli sitä ei saada toimeenpantua, kasvaa tarvittavien päästövähennysten kuilu entisestään.

Muut: Kuntien ilmastotoimet & maankäyttösektori

Kuntien ilmastotoimet (YM:n hallinnonala)

- Kuntien ilmastosuunnitelmien poistaminen ilmastolaista, ja siihen liittyvän tuen poisto (YM:n hallinnonala) on lyhytnäköistä ja epä johdonmukaista politiikkaa.
- Lisäksi liikenteen ilmastoperustaisten tukien lakkauttaminen (LVM:n hallinnonalalla) sekä avustusten lakkauttaminen kuntien kiinteistöjen öljylämmityksestä luopumiseen (YM:n hallinnonala), eivät anna hyvää signaalia kuntien ilmastotyöhön.

Maankäyttösektori (MMM:n hallinnonala)

- Hallitus on peruuttamassa maankäyttösektorin kustannustehokkaimpia ja kivuttomimpia ilmastotoimia:
 - Kosteikkoviljelyn tuen peruuttaminen
 - Olisi ollut pinta-alaa kohden tehokkain päästöjä vähentävä toimenpide turvepelloilla.
 - Joutoalueiden metsitystuen päättäminen

Ilmastovaikutukset arvioitava

Ilmastopaneeli esittää huolensa budjettilinjausten vaikutuksesta erityisesti taakanjakosektorin päästövähennysten sekä maankäyttösektorin ilmastotoimien hidastumiseen.

- Hallituksen tulisi pikaisesti esittää eduskunnalle kokonaisarvio uusien linjauksien vaikutuksesta ilmastotoimien edistymiseen.
 - Huomioitava, kun hallitus ensi vuonna esittää päästövelan lyhentämisohjelman.
- Hallitus tunnistanut ilmastovuosikertomuksessa, että EU-velvoitteet ja kansallinen ilmastolain mukainen hiilineutraaliustavoite edellyttävät lisätoimia – tämä ei kuitenkaan talousarviosta tai julkisen talouden suunnitelmasta välity
 - Hallituksen linjaus siitä, että suuret teolliset lähteet eivät päästä ilmakehään CO₂-päästöjä 2030-luvun puoleenväliin mennessä, on kuitenkin merkittävä.
- Ilmastopolitiikan johdonmukaisuudesta ja ilmastosuunnitelmista tulisi pitää kiinni yli vaalikausien.
 - Hallituksen linjauksissa mukana ilmastosuunnitelmien kanssa ristiriidassa olevia toimia.
 - Suurimmat investoinnit Suomeen tulevat nyt juuri vihreän siirtymän johdosta - politiikkajohdonmukaisuus tärkeää luotettavan investointiympäristön turvaamiseksi.

SUOMEN
ILMA**STOP**PANEELI
The Finnish Climate
Change Panel